Nr. 45.

Warszawa

28 paździer. / 9 listopada 1867 r.

Wychodzi w każdą sobotę.

Redakcja przy ulicy Nowy Świat Nr. 28.

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Kwestja interwencji francuskiéj we Włoszech rzuciła palący temat do dyskusji w rozmaitych sferach: w dziennikarstwie, dyplomacji, na giełdach i w kółkach prywatnych. Giełda londyńska szczególnie jest względem téj kwestji drażliwą. Wprawdzie wycofanie się ochotników z państwa kościelnego, rozbrojenie ich przez rząd włoski, a nawet aresztowanie Garibaldi'ego z synami i głównymi przywódcami i osadzenie w twierdzy Spezzia usuwa ewentualność bliskiego starcia ważniejszéj natury, wprowadzając rozstrzygnięcie sprawy rzymskiéj na drogę dyplomatyczną; ale to jest właśnie droga najmniéj prosta i jasna. Czy Francuzi pozostaną w Rzymie do załatwienia téj sprawy, czy cofną się do Civita-Vecchia, to rzecz obojętna, bo chwilowa; ale cała ważnosć rzeczy leży w planie ogólnym polityki Napoleona, do którego pozorna może interwencja włoska służy tylko za pierwsze stadium. Czy znowu polityka ta zdąża do kongresu, czy wprost do wojny? czy na pierwszym planie leży kwestja wschodnia czy niemiecka? jaki ma być początek i punkt wyjścia téj polityki w czynie? — Są to wszystko zagadki rozmaicie rozwiązywane. Niektóre z dzienników niemieckich, a mianowicie gazeta Krzyżowa i Augsburska twierdzą stanowczo, że porozumienie między rządami francuskim, austriackim i włoskim jest zupełne, i że wyprawa rzymska jest maską skrywającą daleko obszerniejsze plany.

Pobyt barona Beust'a w Londynie ma na celu skłonić rząd angielski do udziału w wykonaniu nakreślonego planu. Niewiadomo dotąd czy uda mu się złamać wstręt gabinetu angielskiego do interwencji w sprawy kontynentalne; mówią tylko o dobrém przyjęciu jakiego doznał ze strony lorda Stanley'a.

Położenie jak widzimy wcale się nie wyjaśnia, to téż i stan ekonomiczny i finansowy Europy pozostaje chwiejny; przemysł cierpi od zastoju interesów i braku kredytu, warstaty się ścieśniają lub zamykają, ludność wielkich miast zachodnich coraz więcéj się niecierpliwi; a kapitaliści i spekulanci żyją bez planu z dnia na dzień, wyczekując w ciemności aż się jakiekolwiek światło ukaże, chociażby to miała być błyskawica, znamię burzy. — Fundusz metaliczny banku francuskiego znowu się powiększył o blisko 15/m. fr.

Zanotować winniśmy zamierzoną pożyczkę węgierską na sumę imienną 212.814000 fr. (709.230 obligów 300-frankowych 5%, do wypuszczenia po kursie 227,5 — umarzalnych w ciągu 50 lat). Jestto pierwsza pożyczka jaką zaciągają Węgry, jako królestwo autonomiczne. Cała suma przeznacza się na urządzenie dróg żelaznych i kanałów i na nich jest zabespieczona.

Warszawska giełda idąc za berlińską, cokolwiek obniżyła mienne; zresztą ciągły brak interesów.

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 1—7 listopada.

	Stopa %	RÓWNIA (pari)	CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU: Piątek 1 listop. święto	Sobota 2	Poniedz. 4	Wtorek 5	Środa 6	Czwar. 7	Stosunek do równi na 100
			R	u	b	l	e		
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500)	4	100	.	.	.	.	.	*70,67	$*70^{2}/_{3}$
Polskie. Bilety Skarbu Kr. Pol.	4,32	100	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup.	4	75	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Cert. ban. na obl. cz. *A* (z. 300) z kup	5	45	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	0	30	°	.	.	.	.	.	.
	5	30	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy)	0	100	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	.	55,50	55,67	55,60	55,60	55,67	$55^{2}/_{3}$
kupon	.	.	.	.	.	.	.	$1{,}74^{4}/_{9}$	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)	5	100	.	.	.	.	*70	.	*70
Ruskie. 6-ta pożyczka	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	.	114	114	114	.	114	114
Ruskie. „ „ z 1866 r.	5	.	.	107	107	107	107	107	107
Ruskie. Metaliki (300) lutowe	4	100	.	.	.	.	.	*100,17	$*100^{1}/_{6}$
Ruskie. Metaliki (300) sierpniowe	4	100	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)	5	100	.	.	76,50	76,50	76,50	76,50	$76^{1}/_{2}$
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30. 75. 150. 750. 3000)	4	100	.	77,50	77,67	$77{,}57^{1}/_{2}$	77,83	77,92	$77^{9}/_{10}$
Polskie. „ „ „ ser. 2	4	100	.	67,25	67,50	67,50	67,50	67,50	$67^{1}/_{2}$
Polskie. kupon	.	.	.	.	.	.	.	1,50	.
Polskie. Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. „ „ W-B. (100. 150)	4	100	.	52,17	52,17	.	51,67	51,67	$51^{2}/_{3}$
Polskie. „ „ Teresp. (100)	5	100	.	.	.	80	80	80	80
Polskie. „ „ Łodzk. (100)	5	100	.	.	.	.	.	*80	*80
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	.	.	.	.	.	.	.
Rus. Obligacje „ „	$1^{1}/_{2}$	100	.	.	.	.	.	.	.
2. Wexle.									
Berlin (Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	.	105,45	$105{,}22^{1}/_{2}$	105,45	105,45	105,30	$113^{2}/_{5}$
Gdańsk (100) „	.	92,857	.	.	105,15	105,30	105,30	.	$113^{2}/_{5}$
Hamburg (M. B. 300) „	.	140,855	.	.	.	.	.	.	.
Londyn (Ł. 1) 3 „	.	6,304	.	.	7,19	7,25	.	.	115
Paryż (Fran. 300) 2 „	.	75,214	.	.	86,20	86,70	.	.	$115^{1}/_{5}$
Wiedeń (Gul. 150) „	.	92,857	.	.	.	.	86,40	86,40	93
Petersburg (Rub. 100) 1 „	.	100	.	.	.	.	*98,50	.	$*98^{1}/_{2}$
3. Monety.									
Półimperjał	.	5,15	.	.	.	.	.	5,95	$115^{1}/_{2}$
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	5,90	118
Dukat holenderski	.	3	.	.	.	.	.	3,40	$113^{1}/_{3}$
Rubel srebrny	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski	.	0,92.857	.	.	.	.	.	1,07	$115^{2}/_{9}$
Gulden austrjacki (papierowy)	.	0,62.906	.	.	.	.	.	0,58	$92^{5}/_{6}$

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Petersburg.	Londyn.	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Amsterd.
bankowa:	6%	8 (10)	2	$2^{1}/_{2}$	4	4	$2^{1}/_{2}$	$2^{1}/_{2}$
giełdowa:	—	$8^{1}/_{2}$ ($9^{1}/_{2}$)	1 ($1^{1}/_{2}$)	$2^{1}/_{4}$	4	$2^{3}/_{4}$	$1^{3}/_{4}$ (2)	$2^{1}/_{2}$

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	wd. 29 paździer.	w ciągu tygod. przyb. (+) ub. (—)	w d. 5 listopada
	r u b l i		
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	2.096.290, 37	+ 244.680, 66 — 189.184, 09½	2.151.786, 93½
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi. .	194.944, 60	.	194.944, 60
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Włocł.	109.515, 65	.	109.515, 65
1. Skup: Portfel „ zagranicznych	88.563, 49½	+ 106.714, 95 — 9.348, .	185.930, 44½
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	984.932, 52	+ 9.795, 25 — 23.258, 25	971.469, 52
3. „ na zast. towarów (a) wełny .	451.179, 02	+ 6.731, 03 — 1.501, 03	456.409, 02
3. „ na zast. towarów (b) in. tow.	208.684, 89½	+ 1.234, 80 — 4.384, 80	205.534, 89½
4. „ „ kosztowności.....	679.269, 38	+ 15.851, 82½ — 2.069, 65	693.051, 55½
5. Otwarte kredyta......	5.937.932, 85	+ 475.045, 96¼ — 455.623, 32	5.957.355, 49½
6. Kasa: Monety srebrne............	2.664.266, 87¾	— 2.300, 07	2.661.966, 80¾
6. Kasa: „ złote............	20.457, 78	.	20.457, 78
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego.....	302.420, .	— 7.500, .	294.920, .
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa......	770.811, .	+ 475.092, .	1.245.903, .
Łącznie (6)	3.757.955, 65¾	+ 465.291, 93	4.223.247, 58¾

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— **Ruch spółdzielczy we Włoszech.** P. Luzzati, profesor ekonomiki przy uniwersytecie medjolańskim, zaproszony na posiedzenie towarzystwa ekonomistów w Paryżu (5 września r. b.), wyłożył zwięźle przebieg i wykazał systematycznie stan obecny spółdzielczości we Włoszech.

Instytucje te zupełnie nowe w tym kraju, dzięki gorliwemu udziałowi ludzi światłych i poświęconych, szybko rosną w liczbę i pomyślność i stają się przedmiotem zajęcia całej społeczności włoskiéj. Cztery są główne kategorje tych instytucij:

Stowarzyszenia wzajemnéj pomocy,
„ kredytowe (banki ludowe)
„ spożywcze (magazynowe),
„ wytwórcze (produkcijne).

1. Stowarzyszenia *wzajemnéj pomocy* dały popęd ruchowi spółdzielczemu we Włoszech; liczba ich przechodzi 600. Instytucje te oparte na czystéj moralnéj podstawie braterstwa, wadliwe są pod względem ekonomicznym: składki nie są w nich zastosowane do zobowiązań, statystyka żywotności i śmiertelności ludzkiéj, ani rachunek prawdopodobieństwa, nie służą za zasadę przyznawanych pensij, — co grozi ich istnieniu. Okoliczność ta spowodowała kasę oszczędności medjolańską (znakomitą instytucję któréj depozyta w r. z. wynosiły 150 miljonów fr.) ustanowić premje dla najlepszych stowarzyszeń wzajemnéj pomocy, opartych na prawdziwych zasadach wzajemnego ubespieczenia. Do przyznawania premij wyznaczony jest komitet specialny pod prezydencją p. Fano. Działanie tego komitetu nie pozostało bez wpływu: stowarzyszenia starają się oprzeć swoje rachunki na pewnych danych, i liczne dokonywają się obserwacje.

Jako przykład instytucji tego rodzaju, przytoczył p Luzzati stowarzyszenie służących w Medjolanie, które po 3-letniém istnieniu posiada kapitał 120.000 fr. wspomaga skutecznie chorych i starców i wydzieliło 10 000 fr. na założenie magazynu spółdzielczego. Magazyn ten płaci stowarzyszeniu 8% od udzielonego mu kapitału, a nadto w r. z. zrealizował czystego zysku 47%. Część tych zysków przeznacza się na premje (w kształcie książeczek oszczędności), wydawane dzieciom stowarzyszonych, odznaczającym się w szkołach elementarnych. Nadto przy téj instytucji utworzono dla członków i żon ich kasę oszczędności posiadającą już 50.000 fr. depozytów; a nakoniec wydawane są pożyczki na słowo honoru (prêts d'honneur) w celu uchronienia członków od lombardu i od lichwy.— P. Luzzati potępia umieszczenie kapitału stowarzyszenia w rentach lub w zakładach kredytowych zwyczajnych; ale radzi użycie ich czynne na rzecz samych stowarzyszonych.

2. Kwestja *bankow ludowych* wyrodziła we Włoszech żywe dyskusje; trzy różne systemy kredytu ludowego weszły w życie: Kredyt dla pracy (Crédit au travail), banki wzajemnego kredytu (banques mutuelles) i bank ludowy we Florencji. Dwa pierwsze systemy różnią się tém, że gdy pierwszy usiłuje sprowadzić kapitał do pracy, do ludu, nie poddając go rygorowi oszczędności, drugiego zadaniem jest wytworzyć kredyt ludowy drogą przezorności i oszczędności. Systemy te zetknęły się z sobą zwłaszcza w Turynie, Medjola-

nie, Varese. Izba handlowa w Varese wezwała ludzi specialnych, a szczególnie p. Boldrini, przedstawiciela systemu *Kredytu dla pracy* i p. Luzzati zwolennika i założyciela instytucij *kredytu wzajemnego*, — ażeby swe teorje wyłożyli publicznie w zebraniu ludowém. Zgromadzili się licznie robotnicy i wieśniacy. P. Luzzati dowodził energicznie wyższości praktycznéj zasady wzajemnego kredytu, tak świetne już dającego wypadki w Niemczech; ostrzegał, że dopuszczając, zamiast własnych oszczędności, kapitał obcy jako główną zasadę, potrzeba przewidywać w następstwie wyrodzenie się instytucji albo na dobroczynną, albo też na lichwiarską. Zebranie w Varese oświadczyło się stanowczo za teorją p. Luzzati; system kredytu wzajemnego otrzymał zwycięstwo.

Banki wzajemnego kredytu urokiem kredytu zachęcają do oszczędności. W znaczniejszych miastach Włoch północnych dosięgły one już takiego znaczenia jak główniejsze banki niemieckie. Bank ludowy medjolański ma 1.500 stowarzyszonych, 250.000 fr. kapitału i do 3 miljonów w rachunkach bieżących. Bank narodowy włoski wspiera znakomicie banki ludowe, przyjmując ich papiery do odkupu (reeskonty). W niektórych miejscowościach, mianowicie w Castiglione i Pogibonsi, robiono próby kredytu ludowego rolniczego.

P. Luzzati wskazuje zasady jakich winna się trzymać administracja banków ludowych: *oszczędność przed kredytem i kredyt w stosunku do oszczędności; — małe operacje przed wielkiemi; —spekulacje losowe i gry giełdowe zabronione; — przezorność i poświęcenie ze strony zarządu; — udział stowarzyszonych z prawem głosowania w zgromadzeniu ogólném, bez względu na liczbę posiadanych akcij*,— bo tu człowiek ma przeważne znaczenie, kiedy w innych bankach znika przed blaskiem własnych swoich pieniędzy.

Co do *banku ludowego centralnego we Florencji*, — jestto system centralizacji, znany w rzeczy bankowéj dla wielkiego handlu jako system jedności. Zakład centralny z filjami, pochłaniający cały ruch właściwy w kraju; zniknięcie początkowania miejscowego i osobnikowego (indiwidualnego);ześrodkowanie zarządu w rękach większych akcjonarjuszów (5 akcij dają głos), prowadzenie wszelkiego rodzaju interesów bankowych — są to główne cechy téj instytucji, cechy zmierzające raczéj do wielkich niż małych operacij, i przy których *kredyt ludowy* łatwo może się wyrodzić w *kredyt ruchomy*. P. Luzzati, zaznaczając wady tego systemu, przyznaje jednak wielkie zalety osobom stojącym u steru instytucji florenckiéj; ale tém niemniéj twierdzi, że już dla samych względów moralnego interesu ludu, system wzajemnego kredytu przeważyć musi.

3. Magazyny spółdzielcze (stowarzyszenia spożywcze) zaczynają się rozwijać we Włoszech, na wzór stowarzyszenia w Rochdale; jest ich obecnie do 20, a najznaczniejsze są. w Como, Lodi, Medjolanie (służących—o którém już wspomniano). Największą tu trudność stanowi wymagane w zarządzie poszanowanie zasady spółdzielczości, zamiast właściwego handlarzom poczucia interesu osobistego.

4. Stowarzyszenia wytwórcze również zaczynają powstawać we Włoszech. P. Luzzati oświadcza, że ta forma stowarzyszeń spółdzielczych, jakkolwiek najwyższa, najszlachetniejsza, nie może być bezwarunkowo zalecana robotnikom, gdyż wymaga szczególnych przymiotów i poświęcenia. Posuwając robotników na tę drogę zawsze pamiętać trzeba, że tu chodzi o zrzeczenie się zarobku określonego, pewnego, dla niewiadomych niepewnych rezultatów operacji przemysłowéj.

Według p. Luzzati, zasadniczém jest prawidłem dla banków ludowych, ażeby były oględne w udzielaniu kredytu stowarzyszeniom wytwórczym, ażeby co najwięcéj dostarczały im w części kapitału obrotowego, nigdy zaś stałego, zakładowego, gdyż ten z własnych oszczędności stowarzyszeń powstawać winien,—inaczéj nie ma rękojmji ani pod względem finansowym, ani moralnym.

Wysokość procentu w bankach ludowych włoskich reguluje się do stopy praktykowanéj na targu pieniężnym ogólnym; zwykle przenosiła ona o ½ a najwyżéj o 1% stopę banku narodowego. Czy wolność bankowa wpłynęłaby na obniżenie skupu, o tém trudno sądzić, zwłaszcza we Włoszech, w obec trwającego kursu przymusowego biletów bankowych, a zatem przy nie naturalnych warunkach obiegu.

Wpływ ruchu spółdzielczego na *zmowy* robotnicze (strikes) oceniany bywa rozmaicie. P. Luzzati słusznie sądzi, że rozwój spółdzielczości nietylko wcale nie pobudza, ale przeciwnie zapobiega zmowom. Jako przykład, przytacza drukarzy w Medjolanie, którzy w r. 1861, skutkiem zmowy, zmarnowali 20.000 fr., a dziś założywszy drukarnię spółdzielczą, nie mogą odżałować téj straty i o nowéj zmowie bezwątpienia nie pomyślą.

W końcu p. Luzzati wspomina, że w Medjolanie utworzyło się t. z. *Stowarzyszenie przemysłowe włoskie*, mające na celu kierowanie ruchu spółdzielczego i rozwoju przemysłowego, bez którego nie ma oszczędności; udzielanie zdrowych rad robotnikom i łączenie klas społecznych. Organem tego stowarzyszenia jest dziennik jego pod nazwą: „*Spółdzielczość i przemysł.*"

— OGŁOSZENIE. Rektor Szkoły Głównéj. Od czasu otworzenia Szkoły Głównéj zdarzało się niejednokrotnie, że pewne zakłady lub osoby prywatne, pragnąc powziąć dokładną wiadomość *o chemicznym składzie rud, wody, wyrobów przemysłu* i t. p używały różnych pośrednictw, w celu aby przedmioty te poddawane były pod rozbiór w pracowni chemicznéj Szkoły głównéj, jako w zakładzie opatrzonym w odpowiednie pomoce i przedstawiającym rękojmię dokładnego wykonania rozbiorów.

Zarząd Szkoły Głównéj przeto, idąc w pomoc zakładom, rolnikom i przemysłowcom krajowym, potrzebującym rozwiązania wątpliwości mogącego uchronić od strat materjalnych, i jednocześnie zamierzając ułatwić studentom możność obeznawania się z rożnemi chemicznemi sposobami traktowania pytań, ścisły związek z interesami gospodarczemi mających, upoważnił pracownię chemiczną Szkoły Głównéj do wykonywania wszelkich rozbiorów chemicznych, — czy to pokładów ziemnych, czy produktów rolnych lub przemysłowych. Potrzebujący więc mieć dokonaną analizę chemiczną mogą się wprost udawać do Dziekana wydziału matematyczno-fizycznego Szkoły Głównéj, od którego powezmą wiadomość o wysokości zwrotu kosztów zużytych odczynników i innych nieodzownych przy podobnéj pracy wydatków.

Rektor Sz. Gł. J. Mianowski.

Sekretarz Zarz. Kanc. Kaź. Kaszewski.

W drukarni Gazety Polskiéj. Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.